

СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО ТЕАТРУ ТА КІНО У ВИКЛИКАХ ВІЙНИ

Стаття висвітлює виклики, з якими стикається українське мистецтво театру та кіно під час війни, до яких входить, зокрема, недостатнє фінансування, розпорошеність культурної спільноти та слабка міжнародна комунікація.

Ключові слова: українське мистецтво, театр, кіно, виклики війни, фінансування, культурна спільнота, міжнародна співпраця.

The article highlights the challenges faced by Ukrainian theater and film during the war, which include, among other things, insufficient funding, a dispersed cultural community, and weak international communication.

Key words: art, theater, cinema, challenges of war, funding, cultural community, international cooperation.

Сучасне українське мистецтво театру та кіно опинилося перед серйозними викликами в умовах війни. Економічна нестабільність значно ускладнює розвиток цієї галузі, адже фінансування культури часто здійснюється за залишковим принципом. У воєнний час кошти, які могли б спрямовуватися на підтримку театру та кіно, перерозподіляються на інші стратегічно важливі напрями. Це призводить до відтоку талановитих митців, які змушені шукати кращі умови для творчості за кордоном. Бракує також ефективних механізмів заохочення та підтримки творчої праці, що негативно впливає на мотивацію культурних діячів.

Окрім цього, війна суттєво змінює саме сприйняття мистецтва, актуалізуючи потребу в нових формах вираження, що відображають реалії воєнного часу. Театр та кіно стають важливими інструментами для підтримки патріотизму, осмислення національної ідентичності та відображення болючих переживань суспільства. Ці види мистецтва виконують не лише культурну, але й соціальну функцію, допомагаючи суспільству пережити важкі часи, зберегти цілісність і спільність.

За даними аналітичного звіту про стан фінансування культури та мистецтва з місцевих бюджетів у 2022 та 2023 роках фінансування культури від центрального уряду зменшилося наполовину, складаючи 133 млн. дол. у 2022 році, порівняно з 261 млн. дол. у 2021 році та 169 млн. дол. у 2020 році. Доля державних витрат на культуру у загальній структурі зменшилася до 0,16% у минулому році, що є найнижчим показником за останні десять років.

Місьцеве фінансування культурної сфери також зменшилося на чверть: з 610 млн. дол. у 2021 році до 453 млн. дол. у 2022 році. Зниження видатків на культуру спостерігається у всіх областях, особливо на територіях, що зазнали окупації, а також на тих територіях, де велися та йдосі ведуться активні бойові дії: Луганська, Донецька, Херсонська, Харківська, Миколаївська, Запорізька, Закарпатська та

Київська області. Навіть ті області, де видатки на культуру номінально зросли на 1-5% у гривневому еквіваленті, зменшилися у доларовому еквіваленті через інфляцію [1].

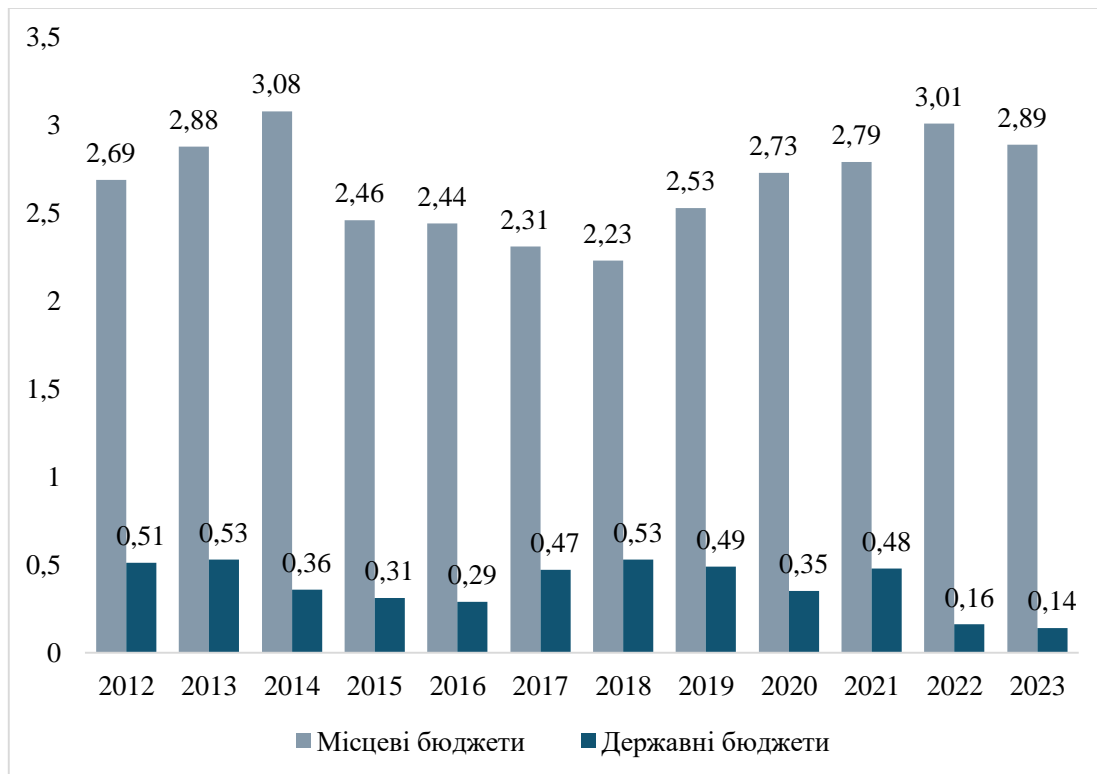

Рис. 1. Частка фактичних видатків у структурі державного та місцевих бюджетів у 2012-2023 рр., %

Джерело: побудовано автором за даними [1].

Місцеве фінансування культури зазнало скорочень, але відносно регіони спрямували 3,01% своїх видатків на цю сферу. Це може свідчити про відзнаку ефекту децентралізації, коли органи місцевого самоврядування отримали більше повноважень і бюджетних ресурсів, що дозволяє їм направляти більше коштів на потреби громадян [3].

Таким чином, сучасне українське мистецтво театру та кіно стикається з серйозними викликами в умовах війни та економічної нестабільності. Управління культурними проектами в цих галузях стало особливо складним через значне скорочення фінансування. Основна частина витрат у культурній сфері йде на оплату праці, яка значно нижча за середню по країні, а війна лише посилює цей дисбаланс. Так, зокрема, зарплати в театрі є на 26-30% нижчими, ніж в інших сферах, що демотивує багатьох творчих працівників продовжувати свою діяльність у цих складних умовах [2].

Ще одним важливим викликом є нерівномірне розподілення бюджетних коштів у культурній сфері. У 2022 році найбільша увага приділялася підтримці таких об'єктів як клуби, бібліотеки та музеї, в той час, як театри та кінематограф отримували значно менше фінансування [1]. Через це якість культурної інфраструктури залишається низькою, а відновлення зруйнованих під час війни

об'єктів хоч і триває, але вимагає додаткових капітальних вкладень, яких часто бракує.

Економічні труднощі також загострюють регіональні диспропорції у фінансуванні культури. Регіони, близькі до зони бойових дій, надають перевагу фінансуванню оборонних потреб, що робить інвестиції в мистецтво менш привабливими. Відтік, населення зі сходу та півдня країни ще більше ускладнює розвиток театру та кіно в цих регіонах, поглиблюючи нерівномірність культурного розвитку на національному рівні.

Попри міжнародну допомогу, більшість культурних проєктів, пов'язаних з театром та кіно, працюють в умовах обмеженого фінансування. Гранти, що надаються на розвиток української культури, мають епізодичний характер і не можуть повністю компенсувати бюджетний дефіцит. У результаті, мистецька сфера стикається з проблемою зниження попиту, адже під час війни, люди більше зосереджені на базових потребах, таких як безпека, житло та харчування, що значно ускладнює підтримку й розвиток українського театру та кіно.

Можна констатувати, що сучасне вітчизняне мистецтво театру та кіно постає перед значними викликами через війну та економічну нестабільність, спричинену нею. Основні труднощі пов'язані з фінансуванням, яке суттєво скоротилося. Хоча міжнародна допомога частково покриває бюджетні витрати, грантова підтримка культури носить фрагментарний характер, що не забезпечує сталого розвитку. Це змушує багатьох митців працювати в умовах обмежених ресурсів і зниження попиту, адже культура вважається менш важливою у порівнянні з базовими потребами, такими як безпека чи житло. Крім того, розосередженість культурної спільноти через воєнні події та економічні труднощі ускладнює координацію і управління культурними проєктами [4]. Відсутність єдиної стратегії та конфлікти інтересів між різними учасниками культурного середовища гальмують прийняття важливих рішень, що, у свою чергу, негативно впливає на здатність українського театру і кіно розвиватися в умовах кризи.

Ще однією проблемою є недостатня комунікація про сучасне українське мистецтво на міжнародній арені [5]. Відсутність активної промоції за кордоном обмежує можливості для співпраці та обміну культурними цінностями, що позбавляє Україну доступу до важливих ресурсів та партнерств, які могли б сприяти просуванню її культури.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аналітичний звіт. Стан фінансування культури та мистецтва з місцевих бюджетів: основні тенденції. URL: <https://decentralization.ua/uploads/attachment/document/1297/%D0%90%D0%> (дата звернення: 11.09.2024).
2. Держстат. Оплата праці та соціально-трудові відносини. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zp.htm (дата звернення: 11.09.2024).
3. Дорогою ціною: як держава фінансує культуру під час війни. URL: <https://rubryka.com/blog/financing-culture-during-war/> (дата звернення: 11.09.2024).
4. Культурна та мистецька діяльність під час війни. URL: <https://biggggidea.com/practices/kulturna-ta-mistetska-diyalnist-pid-chas-vijni/> (дата звернення: 11.09.2024).

5. Театр, лекції та книжки: як українки за кордоном просувають рідну культуру. URL: <https://rubryka.com/article/ukrainian-culture-abroad/> (дата звернення: 11.09.2024).

Науковий керівник: докторка педагогічних наук, професорка Лимаренко Л.І.